

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Tomáše Rychlého v právní věci žalobkyně **A. H.**, proti žalovanému **Odvolacímu finančnímu ředitelství**, se sídlem Brno, Masarykova 427/31, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 22. 4. 2022, č. j. 59 Af 3/2022-56,

t a k t o :

- I. Návrh žalobkyně na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **s e z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- III. Žalobkyně **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci shora uvedeným usnesením nepřiznal žalobkyni osvobození od soudních poplatků (výrok I.) a zamítl návrh žalobkyně na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě (výrok II.).

[2] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) proti tomuto usnesení brojí kasační stížností, kterou podřadila pod důvody dle § 103 odst. 1 písm. a), b), c), d) a e) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatelka tvrdí, že krajský soud rozhodl jen na základě „svých údajů a domněnek“, k nimž neměla možnost se jakkoliv vyjádřit; tím jí byla upřena základní práva garantovaná Ústavou České republiky. Podle stěžovatelky rovněž krajský soud rozhodl „objektivně podjatou/vyloučenou“ předsedkyní senátu. Krajský soud takto postupoval v době vyhlášeného nouzového, respektive pandemického stavu, přičemž stěžovatelka od 29. 1. 2022 prodělala onemocnění COVID-19 s přetrvávajícími komplikacemi.

[3] Spolu s kasační stížností stěžovatelka rovněž požádala o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[4] Před vlastním projednáním kasační stížnosti považuje Nejvyšší správní soud za nutné uvést, že o návrhu stěžovatelky na osvobození od soudních poplatků nebylo nutno rozhodovat, neboť podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu (s výjimkou rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19; všechna rozhodnutí tohoto soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). Napadené usnesení, jímž krajský soud nepřiznal stěžovatelce osvobození od soudních poplatků a zamítl její návrh na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě, nepochybně takovým procesním rozhodnutím je.

[5] Ze zmíněného rozhodnutí rozšířeného senátu rovněž plyne, že ač je povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právníckého vzdělání advokátem obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. se neuplatní v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí vydanému v řízení o žalobě, jež slouží toliko k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Takovým typem rozhodnutí je i nyní napadené usnesení, jak již bylo uvedeno výše. Proto ani podmínka povinného zastoupení stěžovatelky advokátem nemusí být splněna.

[6] Nejvyšší správní soud i přesto zvážil, zda není ustanovení zástupce v nynějším řízení nezbytné k ochraně práv stěžovatelky, přičemž dospěl k závěru, že nikoli. Kasační stížnost je podána ve věci, ve které se stěžovatelka po stránce skutkové i právní evidentně dostatečně orientuje, přičemž podání samotné splňuje předepsané náležitosti a lze z něj bezpečně seznat, z jakých důvodů stěžovatelka považuje napadené usnesení za nezákonné. O kasační stížnosti lze tedy rozhodnout bez dalšího a nehrozí, že by stěžovatelka v důsledku neznalosti práva mohla bez ustanovení zástupce utrpět újmu. Proto Nejvyšší správní soud návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti výrokem I. zamítl.

[7] Následně Nejvyšší správní soud přistoupil k přezkumu napadeného usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti a z důvodů v ní vymezených (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z ustanovení § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[8] Kasační stížnosti není důvodná.

[9] Z předloženého soudního spisu vyplývá, že krajský soud usnesením ze dne 14. 2. 2022, č. j. 59 Af 3/2022 - 29, vyzval stěžovatelku k zaplacení soudního poplatku za podání žaloby ve výši 3 000 Kč. Stěžovatelka následně podáním ze dne 15. 3. 2022 požádala krajský soud o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Namítla také, že ve věci rozhoduje soudce, který je podjatý, aniž by však uvedla, z čeho tak usuzuje. Krajský soud usnesením ze dne 22. 3. 2022, č. j. 59 Af 3/2022 - 39, stěžovatelku vyzval, aby ve lhůtě dvou týdnů ode dne doručení tohoto usnesení, vyplnila formulář o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech (dále jen „*formulář*“) a aby uvedla konkrétní důvody k ustanovení zástupce z řad advokátů. Ze stěžovatelkou vyplněného formuláře se podává, že stěžovatelka měla za rok 2020 příjmy z podnikání ve výši 159 279 Kč, tj. 13 273 Kč měsíčně, a její měsíční příjem z podnikání za předchozí roky činil v průměru 11 336 Kč. Stěžovatelka pobírá nyní starobní důchod ve výši 13 544 Kč měsíčně. V rubrice „*VII. Osobní majetek*“ stěžovatelka uvedla,

pokračování

že nevlastní žádný majetek větší ceny, který by mohl být zpeněžen a použit k zaplacení soudního poplatku, neboť tento byl „*obstaven nezákonně nařízenými a prováděnými exekucemi*“. Dále sdělila, že na základní potřeby spojené s bydlením vynakládá měsíčně 14 668 Kč. Od roku 2010 si stěžovatelka půjčila celkem 592 560 Kč a tyto půjčky nejsou dosud splaceny. Dále uvedla, že je její majetek včetně účtů a důchodu obstaven na základě exekuce pro částku 4 952 070,43 Kč, což doložila potvrzením Komerční banky, a. s. Stěžovatelka také upozornila na svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav způsobený onemocněním COVID-19, který doložila lékařskými zprávami. Závěrem uvedla, že Krajským soudem v Hradci Králové byla pro účely civilního řízení osvobozena od placení soudních poplatků, toto usnesení ale nedoložila.

[10] Krajský soud při hodnocení žádostí stěžovatelky uvedl, že již v předcházejících řízeních stěžovatelku v souvislosti s jejími žádostmi o osvobození od soudních poplatků opakovaně upozorňoval na její důkazní povinnost. I v daném případě byla usnesením ze dne 22. 3. 2022, č. j. 59 Af 3/2022-39, upozorněna na povinnost pravdivě a úplně vyplnit formulář. Stěžovatelka v prohlášení uvedla, že je vlastníkem majetku vyšší hodnoty, který je postižen exekucí, aniž by však tento majetek konkretizovala. Dále krajský soud uvedl, že žalobou napadené rozhodnutí se týká daně z nemovitých věcí, která byla stěžovatelce za zdaňovací období roku 2017 stanovena ve výši 66 170 Kč; z toho dovodil, že se nemůže jednat o nemovitosti zanedbatelné hodnoty. Nadto krajský soud již v minulosti (ve věci sp. zn. 59 Af 178/2014) zjistil, že stěžovatelka vlastní nemovitosti v katastrálním území S. a M.. Ačkoliv stěžovatelka namítala, že je její (blíže neurčený) majetek zatížen exekucemi, tyto skutečnosti nijak neprokázala. Krajský soud připustil, že nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce na majetek větší hodnoty by mohlo mít vliv na jeho úvahy o existenci podmínek pro osvobození od soudních poplatků; taková úvaha by ovšem byla podmíněna tím, že stěžovatelka ve formuláři konkrétně uvede svůj veškerý majetek, a to nejen nemovitý; je-li postižen výkonem exekuce je třeba doložit, na základě jakých rozhodnutí byla exekuce nařízena. Tvrzení stěžovatelky proto krajský soud vyhodnotil jako nekonkrétní a nepodložená, tedy neodůvodňující osvobození od soudních poplatků.

[11] Nejvyšší správní soud se s uvedenými závěry krajského soudu zcela ztotožňuje.

[12] Podle § 36 odst. 3 věty první a druhé s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.* Osvobození od soudních poplatků je institutem výjimečným, jehož účelem je ochrana účastníka řízení nacházejícího se v tíživé finanční situaci před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2012, č. j. 2 Ans 6/2012-12).

[13] Účastník řízení, který chce být z důvodu své nemajetnosti osvobozen od soudních poplatků, musí nejen o osvobození sám aktivně požádat soud, ale musí též uvést všechny údaje o své osobní a majetkové situaci a svá tvrzení doložit. Musí tedy unést břemeno tvrzení a důkazní. Aby soud tuto povinnost žadatelům o osvobození od soudních poplatků alespoň částečně ulehčil, zpravidla jim poskytne k vyplnění již výše zmíněný *formulář*, který obsahuje určité typové okruhy otázek pro dostatečné zjištění osobní, majetkové a sociální situace žadatele (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 10. 2017, č. j. 10 As 301/2017-20). Žadatel je zároveň vyzván, aby formulář ve stanovené lhůtě vyplnil a s příloženými potřebnými potvrzeními soudu vrátil, aby bylo možno na jeho podkladě o žádosti rozhodnout. Uvedený postup jistě není jediným možným způsobem, jak účastník může prokázat, že nemá dostatečné prostředky pro úhradu soudního poplatku, jde nicméně o zavedenou praxi, usnadňující

rozhodování o podaných žádostech. Nedostatek prostředků pro vedení soudního řízení lze prokázat i jinak, ale vždy tak, aby žadatel poskytl úplný obraz o svých majetkových a osobních poměrech (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 2. 2012, č. j. 1 Aps 2/2012-11).

[14] Krajský soud zcela správně uvedl, že břemeno tvrzení o nepříznivé majetkové situaci tíží výlučně žadatele; není na soudu, aby z vlastní iniciativy vyhledával skutečnosti, které by žádost o osvobození od soudních poplatků odůvodňovaly (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS). Nevěrohodnost či neúplnost tvrzení stěžovatele ohledně existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje, aby bylo žádosti vyhověno (viz rozsudek tohoto soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009-88, č. 1962/2010 Sb. NSS).

[15] Tvrdí-li tedy stěžovatelka v kasační stížnosti, že krajský soud vycházel při posuzování důvodnosti jejích žádostí jen z jakýchsi domněnek a neumožnil jí se k věci vyjádřit, jde o argumentaci zcela lichou. Krajský soud vycházel správně z toho, že je výlučně na stěžovatelce, aby předestřela (mimo jiné) dostatečně konkrétní tvrzení o svých příjmových a majetkových poměrech a tato svá tvrzení doložila. Ze skutečností shrnutých v bodě [9] výše je zřejmé, že této své povinnosti stěžovatelka nedostála. Důvody, pro které krajský soud shledal tvrzení stěžovatelky jako nekonkrétní a nedoložená (viz odst. [10] výše), lze plně aprobovat. Lze proto uzavřít, že stěžovatelka nedostála své povinnosti předestřít soudu úplný a věrohodný obraz o své finanční a sociální situaci, a tedy neprokázala, že jsou u ní splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků.

[16] Na tento závěr nemá vliv ani argumentace stěžovatelky týkající se dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu způsobeného onemocněním COVID-19; stěžovatelka nikterak neupřesnila, jak se měla tato skutečnost do rozhodnutí krajského soudu promítnout.

[17] Aby soud mohl vyhovět návrhu na ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 věty první s. ř. s., musí účastník splňovat předpoklady pro osvobození od soudních poplatků; ten však, jak vyplývá z výše uvedeného, v posuzované věci naplněn nebyl. Krajský soud proto rozhodl správně i o návrhu stěžovatelky na ustanovení zástupce.

[18] K namítané podjatosti předsedkyně senátu, která v dané věci rozhodovala, Nejvyšší správní soud uvádí, že stěžovatelka neuvedla, o jaké skutečnosti toto tvrzení opírá a nelze se k ní proto věcně vyjádřit. Nelze přitom přehlédnout, že se krajský soud k této námitce, uplatněné již v řízení o žalobě, věnoval a uvedl, že tato byla (ve vztahu ke všem soudcům správního úseku krajského soudu) v minulosti uplatňována opakovaně a Nejvyšším správním soudem nikdy nebyla shledána důvodnou. Navíc byla tato námitka uplatněna opožděně, jelikož stěžovatelce bylo již od 11. 1. 2022, kdy jí bylo doručeno usnesení Krajského soudu v Brně, č. j. 30 Af 1/2022-13, známo, že bude věc postoupena Krajskému soudu v Ústí nad Labem.

[19] Lze tak uzavřít, že napadené usnesení krajského soudu z hlediska zákona ob stojí; Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1, *in fine*, s. ř. s.).

[20] Zbývá dodat, že stěžovatelka požádala, aby byl kasační stížnosti přiznán odkladný účinek. Jelikož Nejvyšší správní soud rozhodl o kasační stížnosti bezodkladně, bylo by nadbytečným o tomto návrhu samostatně rozhodovat.

pokračování

[21] O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1, věty první s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka byla v řízení o kasační stížnosti procesně neúspěšná, právo na náhradu nákladů řízení jí nenáleží. Pokud jde o žalovaného, ten účastníkem řízení o této kasační stížnosti nebyl, neboť napadeným usnesením krajský soud rozhodoval výlučně o procesních právech stěžovatelky.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 30. června 2022

Mgr. Radovan Havelec
předseda senátu